

2005 M. LIETUVIŲ GIMTOSIOS KALBOS VALSTYBINIŲ BRANDOS EGZAMINŲ REZULTATŲ KOKYBINĖ ANALIZĖ

Autoriai: teksto interpretacijos VBE kokybinės analizės A. Sirutavičiūtė, A. Šventickienė,
testo VBE kokybinės analizės R. Jarienė, dr. V. Salienė

I. KOKYBINĖS ANALIZĖS TIKSLAI, ŠALTINIAI

2005 metų valstybinio lietuvių gimtosios kalbos brandos egzamino turinį reglamentavo 2005 m. egzaminų programa¹, kuri rėmėsi Bendrosiomis programomis ir išsilavinimo standartais, parengtais ir paskelbtais 2002 m. Vienas iš egzamino tikslų ir uždavinių, įvardytų minėtoje egzaminų programoje, yra „sudaryti sąlygas kiekvienai mokyklai analizuoti lietuvių kalbos mokymo(si) efektyvumą ir padėti įvertinti esamą padėtį jų mokykloje“². Todėl šios egzamino užduoties kokybinės analizės tikslai būtų šie:

- išanalizuoti, kokie įvairių dalyko turinio sričių gebėjimai buvo vertinami,
- nustatyti, kokias žinias ir gebėjimus parodo mokiniai,
- išsiaiškinti, kokių gebėjimų ir žinių mokiniams trūksta,
- pateikti rekomendacijas ugdymo proceso tobulinimui.

Tyrimo šaltinis – 2005 m. valstybinį lietuvių gimtosios kalbos testo egzaminą laikusių 400 mokinių darbai, atrinkti atsitiktiniu būdu ir teksto interpretaciją rašiusių mokinių darbai.

2005 m. egzamino užduotimi buvo siekiama įvertinti ir literatūros (kultūros) pažinimo, ir kalbos pažinimo bei vartojimo pasiekimus.

Mokinių pasiekimams įvertinti buvo tikrinami dvejopi gebėjimai³: 1) žinių taikymas ir 2) problemos sprendimas, analizavimas, interpretavimas, vertinimas. Testu siekiama įvertinti mokinių gebėjimą suvokti bei vertinti skaitomo teksto turinį ir raiškos ypatumus, konteksto išmanymą, gebėjimą taikyti kalbos kultūros (gramatikos ir žodyno), stilistikos, rašybos ir skrybos žinias. Teksto interpretacija siekiama įvertinti mokinių gebėjimą analizuoti bei interpretuoti tekstą, remtis turima literatūrologine kompetencija bei kultūrinio konteksto išmanymu, atrinkti, susieti, apibendrinti informaciją, taisyklinga kalba reikšti mintis, kurti tekstą raštu.

Dalyko žinių taikymą mokinys parodo tikslingai, motyvuotai, tinkamai vartodamas kalbotyros ir literatūrologijos sąvokas; vartodamas tinkamas gramatinės formas bei konstrukcijas, taisyklingai rašydamas; atpažindamas skaitomo teksto žanrą, epochos, srovės bruožus, teksto funkcinį stilių, atsakydamas į teksto suvokimo klausimus ir atlikdamas užduotis, kurios reikalauja rasti reikalingą informaciją, perfrazuoti teksto mintis savais žodžiais, daryti tiesiogines išvadas, rasti citatas minčiai pagrįsti.

Gebėjimą reikšti mintis, analizuoti, interpretuoti, vertinti mokinys parodo, kai nagrinėja, atrenka ir tinkamai sieja informaciją; išskiria ir aptaria skaitomų tekstų struktūrines dalis, atskleidžia jų ryšius bei kuriamas prasmes; formuluoja teksto pagrindinę mintį, problemą; atskleidžia teksto prasmę remdamasis savo patirtimi, siedamas tekstą su įvairiais kontekstais; argumentuoja, išsako savo požiūrį, vertina skaitomų tekstų turinį ir raišką; rašo tinkamos struktūros tekstą (pradžios pastraipa, dėstymo pastraipos, baigiamoji pastraipa); reiškia mintis stilinga kalba; tinkamai redaguoja tekstą.

Egzamino užduoties kokybinė analizė skiriama vyresniųjų klasių mokiniams, mokytojams, vertintojams, užduočių rengėjams.

Analizuojant egzaminų rezultatus, nurodomi statistiniai parametrai: sunkumas, skiriamoji geba, koreliacija. Jų reikšmės paaiškintos Statistinėje analizėje, 11 psl.

¹ Brandos egzaminų programa. Lietuvių kalba 2004 ir 2005m. – Vilnius, Nacionalinis egzaminų centras, 2003.

² Ten pat. P.6.

³ Toliau analizėje jie apibendrintai vadinami reprodukovimo ir produkavimo gebėjimais.

II. MOKINIŲ ATSAKYMŲ ANALIZĖ

Mokiniai laikė du lietuvių kalbos egzaminus: atliko testą ir rašė teksto interpretaciją.

TEKSTO INTERPRETACIJOS ANALIZĖ

Valstybinio lietuvių gimtosios kalbos teksto interpretacijos egzamino užduotis orientuota į mokinių literatūrinės kompetencijos patikrą: vertinimo kriterijai reikalavo teksto suvokimo (atidaus teksto skaitymo, analizavimo), mokėjimo pasiremti kūrinio sandaros, žanro, stiliaus charakteristikomis, gebėjimo fragmentą sieti su kūrinio, autoriaus kūrybos, epochos, kultūros ir kt. kontekstais. Be to, buvo vertinamas raštingumas plačiąja prasme: trinarė teksto struktūra, minčių raiškos stilingumas, kalbos taisyklingumas. Taigi teksto interpretacija reikalavo iš mokinio literatūros, kalbos teorijos ir praktikos dermės.

2005 metais teksto interpretacijos valstybinį egzaminą rinkosi 4,45 proc. mažiau mokinių negu 2004 metais (plg.: 2003 m. – 23,2 proc., 2002 – 51 proc.). Kasmet mažėjantį mokinių, besirenkančių valstybinį teksto interpretacijos egzaminą, skaičių sąlygojo tos pačios priežastys: valstybinio teksto interpretacijos egzamino rezultatų reikėjo stojant į nedaugelį, dažniausiai filologijos, specialybių; rišlaus teksto rašymas yra pakankamai sunki užduotis, reikalaujanti gerokai platesnio ir sistemingesnio kalbinio pasirengimo, įvairesnių kalbinių gebėjimų; norminis vertinimas ne visada atitinka laukiamą rezultatą (kadangi egzaminą laiko nedaug mokinių, todėl nedidelis taškų, kuriais įvertinami mokinių darbai, skirtumas lemia didelį galutinio įvertinimo skirtumą balais) ir kt. Kadangi valstybinį teksto interpretacijos egzaminą renkasi mokiniai, planuojantys studijuoti filologines specialybes, darbų lygis pakankamai geras, nors retai pasitaikė puikių darbų. Vis dar buvo interpretacijų, iš kurių akivaizdu, kad mokiniai nesuprato teksto, nesugebėjo tinkamai analizuoti, pavyzdžiui³:

Namų erdvė suskyla į dvi dalis. Viena prikimšta neskoningų senienų su kruopelyte modernumo, o kita – naujo, modernaus pasaulio prisotinto garderobo (Bitė Vilimaitė. „Namai“).

Senelė užsiiminėja botanika, nes namų bare yra užpiltinių (Bitė Vilimaitė. „Namai“).

Namuose yra vertybių (šaldytuvus, televizorius) ir antivertybių (pudra, bižuterija, kosmetika) (Bitė Vilimaitė. „Namai“).

Pasakotoja vaiko horizontalia linija, horizonte esančiais takeliais (Šatrijos Ragana. „Sename dvare“).

Mirtis reflektuoja žmogaus būtyje (Šatrijos Ragana. „Sename dvare“).

Pagrindinės sesijos valstybinio lietuvių gimtosios kalbos teksto interpretacijos brandos egzaminui buvo parinkti 3 tekstai: *Bitės Vilimaitės „Namai“*, *M. Martinaičio „Kukutis nori pamatyti tėvynę“*, *Šatrijos Raganos „Sename dvare“ ištrauka* (žr. Statistinės analizės 4–6 psl.) Mokiniai turėjo pasirinkti vieną iš tekstų ir per tris valandas parašyti ne mažiau kaip dviejų puslapių apimties interpretaciją.

Teksto interpretacijos darbai buvo vertinami pagal tris kriterijus: turinys, raiška, raštingumas. Šie trys kriterijai nebuvo vienodos vertės: turinys interpretacijos vertintas 18 taškų (apie 32 proc. šios užduoties vertės), raiška – 20 taškais (34 proc. vertės), raštingumas – 20 taškų (34 proc. vertės). Didžiausia vertė skiriama turinio aspektui, nes meninio teksto suvokimas vertinamas tik šiame egzamine.

Rezultatų analizei naudojama statistinė informacija ir remiamasi vertinimo metu pastebėtomis tendencijomis. Dalykinei analizei, kuri pateikiama mokytojams, bene aktualiausias yra sunkumo parametras⁴, parodantis, kiek tam tikra užduotis (vertinimo kriterijus, aspektas ir pan.) mokiniams buvo sunki. Plačiau neaptariami du statistiniai parametrai: vertinimo kriterijaus (aspekto) skiriamoji geba ir vertinimo kriterijaus (aspekto) koreliacija su visa užduotimi, nes visų trijų vertinimo kriterijų skiriamoji geba yra vidutinė, net kiek mažoka, o koreliacija labai aukšta.

Turinio analizė

Darbų turinys vertintas 5 aspektais: teksto pobūdžio analizė; teksto struktūros aptarimas; teksto tematikos, problematikos, vertybių suvokimas bei argumentavimas; teksto sąsajos su kontekstu(-ais); interpretacijos pagrįstumas.

Statistiniai duomenys rodo, kad šiais metais turinio kriterijus, lyginant su kitais dviem (raiškos ir raštingumo) mokiniams buvo sunkiausias – 51,42 (raiškos sunkumas – 59,10, o raštingumo – 62,42), nors statistiškai yra vidutinio sunkumo. Lyginant su praėjusiais metais, ši užduotis mokiniams šimet buvo

³ Mokinių kalba pateikiamuose pavyzdžiuose netaisyta.

⁴ Šių statistinių parametru aiškinimą žr. Statistinės analizės 11 psl.

lengvesnė (2004 m. turinio sunkumas – 49,99 proc.). Iš visų 5 turinio kriterijaus vertintų aspektų savo sunkumu išsiskyrė 4 aspektas – (teksto siejimas su kontekstu, jo sunkumas – 45,73 proc.). Nuo bendrojo turinio aspekto skiriasi daugiau nei 5 proc. Taigi turinio kriterijaus atskirų aspektų sunkumas nėra tapatus: vieno aspektų statistinis sunkumas yra artimas bendrajam turinio kriterijaus sunkumui, kitų – gerokai mažesnis arba didesnis.

Darbų turinys vertintas 5 aspektais: teksto pobūdžio analizė; teksto struktūros aptarimas; teksto tematikos, problematikos, vertybių suvokimas bei argumentavimas; teksto sąsajos su kontekstu(-ais); interpretacijos pagrįstumas.

Šįmet, kaip ir praeitais metais, mokiniams sunkiai sekėsi kalbėti apie teksto pobūdį (žanrą, teksto tipą, meninę kalbą): 4 taškus iš 4 galimų surinko tik 6,63 proc., 2–1 taškus surinko per 60 proc. mokinių, o 0 taškų – beveik 10 proc. (atitinkamai 2004 m. taškų ir procentų santykis pasiskirstė taip: 4 taškus – 7,7 proc., 1–2 taškus – apie 64,35 proc., 0 taškų – 4,4 proc.). Net 70 proc. mokinių nepavyko argumentuotai aptarti ir susieti su teksto prasme minėto aspekto. Lyginant su praėjusiais metais, situacija ne gerėja, bet prastėja: mokiniai menines raiškos priemones tik įvardija, neargumentuoja arba argumentų nesieja su teksto prasme. Reikia pastebėti, kad mokiniai, kalbėdami apie žanrą, tipą, meninę kalbą, darbo daug fakto klaidų.

Vertinant darbus pastebėta, kad dauguma mokinių geba aptarti perskaityto ir pasirinkto teksto struktūrą (pasakotojo/kalbančiojo/veikėjo situaciją, nuotaiką, teksto kompoziciją, erdvę, laiką, jų kitimą, veiksmą/vyksmą). Šio aspekto sunkumas – 56,70 proc. Lyginant su kitais 4 turinio aspektais, jis mokiniams buvo lengviausias. Beveik 28 proc. mokinių surinko 5–4 taškus (2004 m. – daugiau nei 23 proc.). Pastebima, kad rezultatas gerėja. Beveik 62 proc. mokinių analizuodami tekstą šiuo aspektu gavo 3–2 taškus iš 5 galimų, nes tekstą aptarė ne visada pakankamai argumentuodami arba fragmentiškai, kartais ne itin aiškiai siejo su teksto prasme, bet esmę suvokė. Vis dėlto nemažai (apie 11 proc.) mokinių tik konstatavo teksto struktūros elementus arba visai apie jų neargumentavo, nesiejo su teksto prasme, todėl surinko 1–0 taškų.

Geriau nei 2004 m. mokiniams sekėsi aptarti teksto temą, problemas, vertybes, koduojamas meninio teksto. Daugiau nei 6 proc. (2004 m. – 4,97 proc.) darbų, kuriuose suvokta ir sugebėta suformuluoti pasirinkto teksto (teksto ištraukos) temą bei problemą (problemas), išvelgti vertybes. Juose buvo matyti pasirinkta skaitymo kryptis; darbai išsiskyrė originaliomis išvalgomis, gebėjimu argumentuoti bei atskleisti interpretuojamo teksto esmę. Apie 30 proc. mokinių šiuos dalykus aptarė pakankamai gerai ir surinko 5–4 taškus. Tik 0,64 proc. apie tai nekalba arba įvardija tik vieną požymį (2004 m. – 1,36 proc.). Kad šis aspektas mokiniams nekėlė itin didelių problemų, patvirtina ir statistinis šio aspekto sunkumas, kuris yra vidutinis (51,89).

Vis dar sunkiausias iš vertintų aspektų mokiniams buvo motyvuotas skaitomo teksto siejimas su kontekstu (šio aspekto sunkumas – 45). Beveik 12 proc. (2004 m. – 10 proc.) mokinių teksto su kontekstu iš viso nesiejo, beveik 61 proc. – tik paminėjo arba nemotyvuotai rėmėsi juo. Vertinant darbus pagal šį aspektą pastebėta, kad literatūrinės, kultūrinės patirties stoka lemia ne vieną fakto klaidą, netikslią konteksto (literatūros krypties, autoriaus kūrybos, kūrinio bruožų) atranką, kalbėjimą apie kūrinį (ištrauką) bendrais bruožais.

Beveik ketvirtadalis (24,55 proc., palyginimui – 2004 m. 5–4 taškus surinko 21 proc.) mokinių interpretuoja pagrįstai, nuosekliai, kryptingai. Šis aspektas 2005 metais nebuvo vienas sunkesnių. Sunkumas – 53,43. Džiugina, kad mokiniai ima kritiškai, motyvuotai mąstyti, ieškoti pastebėtiems dalykams argumentų, bet vis dėlto dar daugiau nei 46 proc. mokinių interpretuoja labai fragmentiškai, akivaizdžiai remdamiesi tik išankstiniu žinojimu, negebėdami to žinojimo argumentuoti (t.y. taikyti), nepaisydami teksto logikos (jie surinko 2–0 taškų).

Kitos bendros pastabos apie teksto interpretacijos trūkumus turinio kriterijaus požiūriu:

- Kaip ir ankstesniais metais, pasitaikė darbų, kuriuose tekstas buvo ne tiek analizuojamas ar interpretuojamas, kiek atpasakojamas. Tai itin dažnai darė mokiniai analizuodami B. Vilimaitės novelę „Namai“. Interpretuodami Šatrijos Raganos „Sename dvare“ ir M. Martinaičio „Kukutis nori pamatyti tėvynę“ dažnai nukrypdavo tik į savo pačių emocijas ar išpūdžius, per mažai rėmėsi tekstu ir jo analize.
- Vertinant valstybinio egzamino darbus kasmet susiduriama su ta pačia problema: daug dėmesio skiriama teksto elementams (aspektams) aptarti, bet nejungiama į visumą bei nesiejama su teksto prasmėmis. Tokiuose darbuose pasigendama pasirinkto interpretacijos aspekto, kūrinio visumos ir teksto logikos paisymo, todėl galima teigti, kad abstrakcija ir schema tampa kūrinio meninės tikrovės prielaida.

- Linkstama nepagrįstai išplėtoti atskiras teksto užuominas, detales, izoliuotai aptarti paskirus žodžius. Taip pat linkstama aptarti visas įvaizdžio, spalvos ir pan. reikšmes, nepaisant teksto prasmės.
- Meninės raiškos priemonės dažniausiai tik įvardijamos, bet nenurodama jų paskirtis konkrečiame tekste. Retame darbe meninės raiškos priemonės vartojamos atskleisti veikėjo vidinį pasaulį, laiko ar erdvės kaitą. Labai nedaug buvo teksto interpretacijos darbų, kuriuose mokiniai išsamiai aptarė kūrinio žanrą, jo tipą. Ne viename darbe tik įvardijama literatūros kryptis, bet, kaip ji atskleidžiama kūrinyje, neaptariama. Tai tik patvirtina, kad ugdymo procese vis dar išlieka teorijos ir praktikos dermės stygius – mokiniai nesugeba pasiremti teorijos žiniomis.
- Pasitaikė atvejų, kai netiksliai ar net klaidingai vartotos pagrindinės literatūros sąvokos. Akivaizdžiai matyti, kad mokiniams dar stinga gebėjimo paaiškinti, ką ir kodėl taip perskaitė, įgūdžių taikyti žinias (vartoti sąvokas, rasti žinomus kontekstus ir pan.), ypač argumentuoti ir apibendrinti.

Raiškos vertinimas

Reikalavimai raiškai orientuojami į teksto struktūrą, vientisumą bei gebėjimą logiškai, nuosekliai dėstyti mintis. Visa tai atskleidžia labai svarbią kalbinio raštingumo sritį – gebėjimą tinkamai vartoti kalbą, kurti rišlų tekstą.

Raiškos kriterijus, remiantis statistika, buvo vidutinio sunkumo (59,10 proc.). Tačiau skaitant ir vertinant darbus, įspūdis, kad reikšti mintis ir kurti rišlų tekstą mokiniams buvo pakankamai lengva, nesusidarė.

Raiška vertinta keturiais aspektais: teksto sandara, teksto vientisumas, teksto žodingumas ir sintaksinių konstrukcijų įvairovė, kalbos stilingumas. Du aspektai statistiškai pasirodė labai lengvi: ir teksto sandaros, ir teksto žodingumo aspektų sunkumas – daugiau nei 83 proc. Šie aspektai buvo patys lengviausi iš visų teksto interpretacijos aspektų. Be to, būtent šių aspektų ir koreliacija yra žemiausia, ir skiriamoji geba bene mažiausia. Pirmiausia būtina atkreipti dėmesį, kad teksto interpretacijos valstybinį egzaminą rinkosi nedidelis mokinių skaičius, tie, kurie tikisi studijuoti filologijos specialybes, tad tikėtina, kad tiek jų kalba pakankamai žodinga, tiek rašyti trinarės struktūros tekstus tokiems mokiniams nėra sudėtinga. Kita prielaida – vertintojai nėra tiksliai sutarę, kada tekstas laikytinas pakankamai žodingu, tad maksimalų taškų skaičių skiria tiems darbams, kuriuose kalbos žodingumas nekliuvo. Mokiniai geba kurti trinarės struktūros tekstą: įžangos ir pabaigos pakankamai išplėtotos, logiškai susietos su tuo, kas dėstoma, teminiu ir stilistiniu požiūriu (68,22 proc. mokinių surinko 2 taškus). Trečdalyje darbų pasitaikė po vieną klaidą: įžangos ir pabaigos netinkamai siejamos su tekstu arba nesilaikoma šių dalių proporcijų.

Statistika rodo, kad pakito, lyginant su 2004 m., teksto vientisumo aspektas (sunkumas – 68,76). Vertinant darbus šiuo aspektu daugiausiai buvo skiriami 8 taškai, kuriuos surinko beveik 20 proc. mokinių (2004 m. – 9,55 proc.). Vadinas, galima teigti, kad penktadalis mokinių geba skaidyti tekstą pastraipomis, laikytis jos struktūros reikalavimų. 7–5 taškus surinko daugiau nei pusė mokinių (51,08 proc., palyginimui 2004 m. – 40,27 proc.). Jie padarė 2–4 teksto vientisumo klaidas. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šių mokinių darbuose dominavo minties šuoliai, neapibendrintos pastraipos. Mažėja darbų, kurie įvertinami 2–0 taškų (10,87 proc., o 2004 m. – 23,67 proc.). Taigi galima daryti prielaidą, kad mokytojai nemažai dėmesio skyrė teksto komponavimui.

Sunkiausias raiškos aspektas pasirodė esąs kalbos stilingumas: tik 1,70 proc. mokinių surinko didžiausią galimą taškų skaičių (sunkumas – tik kiek daugiau nei 41 (2004 m. – 37 proc.). Bet, lyginant su ankstesniaisiais metais, matyti, kad daugėja (2005 m. 10–7 taškus surinko beveik 16 proc., 2004 m. – apie 8 proc.) mokinių, gebančių logiškai, tiksliai, aiškiai, glaustai, nuosekliai formuluoti mintis bei redaguoti savo parašytą tekstą, nors beveik 40 proc. mokinių stilingai reikšti mintis dar sunku – jie padarė 10 ir daugiau stiliaus klaidų. Primintina, kad vertinant dvi to paties tipo stiliaus klaidos dubliuojamos, todėl stiliaus klaidų darbuose buvo padaryta daugiau. Taigi minties raiškos problema išlieka, todėl ugdymo procese turi būti kreipiamas dėmesys tiek į sakinę, tiek į rašytinę kalbą per visų dalykų pamokas.

Kitos pastabos apie raišką:

- Kalbos stilingumas mokiniams lieka sunkiausiai įveikiamas vertintas aspektas. Daug rašančiųjų nejaučia žodžių stilistinių atspalvių arba vartoja žodžius, nežinodami tikrosios jų reikšmės. Pavyzdžiui: *Tačiau tai nėra kiek neprimena kičinio vaizdo, atvirksčiai, sudaro skoningą ir intelektualų įspūdį (Bitė Vilimaitė. „Namai“).*

- Mokiniai nesugeba kritiškai perskaityti sukurto teksto ir jo tinkamai neredaguoja (ypač stiliaus požiūriu). Minėti gebėjimai išugdomi ne per vienus metus, tad mokiniams ir mokytojams reikėtų kreipti į tai didesnę dėmesį.

- Būtina atkreipti dėmesį į veikėjų ir rašytojų vardų netinkamą trumpinimą (pvz., Š. Ragana).

- Problemų kelia ir citavimas: dažnai iškraipomas autoriaus tekstas (keičiamas laikas, linksniai; „išmetami“ žodžiai), cituojamas tekstas tik atkartoja teiginio mintį, citata logiškai nesusijusi su teiginiu, teiginys grindžiamas keliomis citatomis, tačiau ne visos jos dera; nederą teiginio ir citatos gramatiniu aspektu. Pavyzdžiui:

Kukutis konstatuoja, jog „ir taip nieko daugiau neturiu“ (M. Martinaitis. „Kukutis nori pamatyti tėvynę“).

Šis žmogus supranta, jog pasaulis yra vienintelis ir nepakartojamas: „...visas pasaulis pats savyje vienintelis, kokio nebuvo ir nebus“ (Šatrijos Ragana. „sename dvare“).

- Kai kuriuose darbuose nemotyvuotai ir netiksliai cituojama Biblija, įžymių žmonių mintys.

- Vis didėjanti problema – kalbos logikos nepaisymas. Vertinant darbus kartais susidarė išpūdis, kad mokiniai rašo tiesiog negalvodami, nei ką nori pasakyti, nei kaip tai padaryti: tame pačiame sakinyje ar pastraipoje teigiami visiškai priešingi dalykai, citatomis iliustruojama dar kas nors kita, argumentai paneigia teiginius ir pan. Pavyzdžiui:

Nors veikiantis personažas išgalvotas, pastebime kūrinyje tendencijų vyravusių Lietuvoje (M. Martinaitis. „Kukutis nori pamatyti tėvynę“).

Dirbtinės blakstienos, sausos gelės, lapės, zuikio uodegelės, neveikiantis šviestuvus visiškai sužlugdo šį kambarį (Bitė Vilimaitė. „Namai“).

Brūkšnio parašymas akcentuoja absurdą ir nepakenčiamas eilėraščio erdvės sąlygas (M. Martinaitis. „Kukutis nori pamatyti tėvynę“).

Raštingumo vertinimas

Statistinė teksto interpretacijos rezultatų analizė rodo, kad mokiniai, laikę teksto interpretacijos valstybinį egzaminą, yra pakankamai raštingi. Raštingumo kriterijaus sunkumas – 62,42 (žr. Raštingumo vertinimo lentelę Statistinės analizės 6 psl.), t.y. lengviausiai įveikiamas visos užduoties kriterijus: daugiau nei 10 proc. lengvesnis už raišką ir už turinį (2004 m. raštingumo kriterijaus sunkumas buvo 64). Galima teigti, kad raštingumo problemos nėra tada, kai mokinyš pats kuria tekstą.

Raštingumas vertintas trimis aspektais: gramatikos ir žodyno, rašybos, skyrybos. Tačiau šių aspektų sunkumas yra nevienodas. Mažiausiai rašiusieji padarė gramatikos ir žodyno klaidų (sunkumas – daugiau nei 74,67 2004 m. – 69). Beveik trečdalis nepadarė nė vienos šio aspekto klaidos. Tiek pat mokinių padarė vieną klaidą. Ir tik 2,44 proc. padarė 5 ir daugiau gramatikos bei žodyno klaidų. Atkreiptinas dėmesys nebent į tai, kad gramatikos ar žodyno klaidų padaro tiek pakankamai gerai išlaikantys, tiek prastai išlaikantys egzaminą mokiniai, tą statistiškai paliudija skiriamoji geba (23).

Labai panaši situacija rašybos aspektu. Sunkumas – daugiau nei 65,35 (2004 m. – 68) beveik 29 proc. rašiusiųjų nepadarė nė vienos rašybos klaidos, daugiau nei 30 proc. – vieną rašybos klaidą. Dar didelis mokinių skaičius gavo 1–0 taškų (17,69 proc.), nes padarė 4 ir daugiau klaidų. Pastebėta, kad rašybos požiūriu situacija nekito nuo 2003 m.

Raštingumo problema yra tradicinė: nemažai padaroma skyrybos klaidų (klystama net rašant elementarius atvejus). Skyrybos aspekto sunkumas – beveik 52,92 proc. Didžioji dalis mokinių (beveik 25 proc.) padarė ne daugiau kaip 2 skyrybos klaidas, o pakankamai daug (10 ir daugiau) skyrybos klaidų padarė 18 proc. Be to, pabrėžtina, kad, kaip ir stiliaus klaidos, nemaža dalis skyrybos klaidų yra sudubliuojama. Kaip ir rašybos, taip ir skyrybos situacija nekinta. Būtina akcentuoti, kad tik skyrybos aspektas iš trijų raštingumo kriterijų yra vidutiniškai normalios skiriamosios gebos ir pakankamai koreliuoja su visu darbo rezultatu

Kitos pastabos apie raštingumą:

Nors teksto interpretaciją rinkosi pakankamai raštingi mokiniai, pasitaikė vienas kitas darbas, kuriame raštingumo klaidų buvo kelios dešimtys. Tačiau tokie darbai ir pagal kitus kriterijus buvo įvertinti labai mažai taškų.

Atkreiptinas dėmesys į vadinamąsias akies klaidas: praleidžiamos raidės, sukeičiamos vietomis ir pan.

TESTO ANALIZĖ

Teksto suvokimo užduoties analizė

Teksto suvokimo užduotis apėmė abi tikrinamas dalyko turinio sritis – literatūrinį (kultūrinį) pažinimą (ši turinio sritis tikrinta klausimais, kurie turėjo atskleisti, kaip mokiniai suvokia skaitomo teksto turinį) bei kalbos pažinimą ir vartoseną (klausimai apie teksto kalbinę raišką).

Teksto suvokimo užduotimi tikrintas platus gebėjimų spektras, tačiau šie gebėjimai sąlygiškai apibendrinti į dvi grupes: 1) žinių taikymą 2) analizavimą, interpretavimą, vertinimą. Pirmąją gebėjimų grupę tikrinantys klausimai ir užduotys reikalavo rasti nurodytą informaciją, perfrazuoti teksto mintis, padaryti nesudėtingas išvadas, atpažinti teksto žanrą ir pan. Analizėje ši gebėjimų grupė vadinama reproduktivumo gebėjimais. Antrąją gebėjimų grupę siekta įvertinti klausimais, kurie reikalavo apibendrinti, abstrahuoti, interpretuoti, vertinti skaitomo teksto turinį ir raišką. Ši gebėjimų grupė toliau vadinama produkavimo gebėjimais.

Teksto suvokimo gebėjimams tikrinti buvo pateiktas Tomo Daugirdo tekstas „Knyginės klastos“ (tekstą ir klausimus žr. Statistinės analizės 12-14 psl.). Atlikdami užduotį, mokiniai atsakinėjo tik į atvirojo atsakymo klausimus.

Išanalizavus mokinių darbus bei statistinius duomenis, matyti, kad ši užduotis buvo vidutinio sunkumo: užduoties sunkumas – 53,40, skiriamoji geba – 40,63 (plg. 2004 m. užduotis sunkumas buvo 48,63, skiriamoji geba – 43,22).

Toliau aptariami mokinių atsakymai į klausimus.

1. Koks kultūros įvykis galėjo paskatinti autorių parašyti šį tekstą?

Ši užduotis tikrino reproduktivumo gebėjimus. Kad galėtų sėkmingai atsakyti į šį klausimą, mokiniai turėjo padaryti nesudėtingą išvadą. Šios užduoties sunkumas – 64,25, skiriamoji geba – 40,0. Pastebėtina, kad trečdalis mokinių į šį klausimą atsakė neteisingai, t.y. nurodė dalykus, apie kuriuos tekste apskritai nebuvo kalbama (*Spaudos draudimo metas, Ėjimas į Europos Sąjungą, Antrojo pasaulinio karo baigties metinės* ir kt.). Tai rodo, kad mokiniai atsakinėdami į klausimą visai nesirėmė tekstu.

2. Koks pagrindinis autoriaus tikslas išryškėja 1-oje pastraipoje? Atsakymą argumentuokite.

Antruoju klausimu siekta įvertinti produkavimo (teksto visumą apibendrinančios išvados darymo) gebėjimus. Šio klausimo sunkumas – 31,25, skiriamoji geba – 39,58. Klausimas sunkus, jis geriau diferencijavo mokinius.

Žemiau pateiktoje lentelėje pateikiami konkretūs autentiški⁵ mokinių atsakymai bei vertinimo ir pastebėtų trūkumų komentarai.

Mokinių atsakymai	Taškai	Komentaras
Aptarti tikrąją knygų skaitymo situaciją, priversti susimąstyti. Autorius kelia probleminius klausimus. ----- Autorius nori atskleisti, kokia šiandien yra knygos funkcija. Formuluoja klausimus, į kuriuos bando tekste rasti atsakymus.	2	<i>Tinkamai įvardytas tikslas ir nurodytas argumentas.</i> -----
Autorius siekė suprasti, kokia yra skaitymo situacija Lietuvoje. ----- Išsiaiškinti, kokia knygos funkcija. Autoriui rūpi, kodėl jos perkamos.	1	<i>Tinkamai įvardijo tikslą, bet neargumentavo.</i> -----
Sudominti skaitytoją, nes užduodama daug retorinių klausimų. ----- Įrodyti, kad internetas negali nurungti knygų. ----- Parašyti kuo daugiau grožinės literatūros, nes iš tiesų yra patrauklios.	0	<i>Netinkamai įvardytas tikslas. Be to, retorinių klausimų nėra pateikiama.</i> ----- <i>Mėgina įvardyti tikslą, bet argumentams pasirenka neesminę informaciją.</i>

⁵ Šioje ir kitose lentelėse mokinių atsakymai pateikiami neredaguoti, ištaisytos tik rašybos ir skyrybos klaidos.

Dalį neišsamių atsakymų lėmė tai, kad mokiniai nesugebėjo arba suformuluoti tikslo, arba pateikti tinkamo argumento. Mokiniai tinkamu argumentu laikė retorinius klausimus, nors tokių tekste nebuvo. Galima daryti prielaidą, kad mokiniams dar nepakankamai aiškus retorinių ir probleminių klausimų skirtumas.

Iš atskirai analizuotų darbų matyti, kad nedidelė dalis mokinių (apie 10 proc.) vietoj tikslo formulavo temą arba pagrindinę mintį. Tokie rezultatai leidžia daryti prielaidą, kad mokiniai suvokia, kuo skiriasi temos, pagrindinės minties ir tikslo formulavimas.

Beje, atkreiptinas dėmesys, kad mokiniai, atsakinėdami į klausimus su priedažiu *Argumentuokite remdamiesi tekstu* yra linkę cituoti. Prie bendrųjų nurodymų, kaip atlikti testo užduotis, yra pastaba, kad visus atsakymus reikia formuluoti savais žodžiais, išskyrus tuos atvejus, kai prašoma išrašyti konkrečius dalykus ar cituoti. Apie šį reikalavimą mokinius reikėtų informuoti iš anksto.

3. Kodėl, autoriaus manymu, žmonės skaitė knygas sovietmečiu? Nurodykite dvi priežastis.

Tikrinami reproduktivumo gebėjimai, sunkumas 73,0, skiriamoji geba – 27,50. Klausimas nebuvo sunkus, tačiau žema skiriamoji geba rodo, kad į šį klausimą ir silpnesnieji, ir stipresnieji mokiniai atsakė vienodai.

Mokinių atsakymai	Taškai	Komentarai
Knygų buvo sunku gauti. Lietuviškos knygos padėjo neprarasti lietuviškumo ir jausti laisvę. ----- Todėl kad buvo mažai knygų. Žmonės nenorėjo surusėti, todėl stengėsi skaityti lietuviškai.	2	<i>Nurodytos abi priežastys.</i>
Knyga buvo deficitas. ----- Knygos perteikdavo lietuvišką tikrovę ir buvo atsvara sovietinei tikrovei. Knyga buvo lietuviškos kultūros simbolis. ----- Knygų nebuvo galima gauti ir jos buvo deficitas.	1	<i>Nurodyta viena priežastis. ----- Pasakyti du tą pačią priežastį įvardijantys dalykai.</i>
Nes buvo uždrausta lietuviška spauda. ----- Nes juos skatino skurdas, alkis. Taip pat iš baimės skaitydavo.	0	<i>Įvardytas tekste neminimas, nelogiškas dalykas. ----- Atsakymas rodo, kad mokinyš nesuvokė teksto.</i>

4. Paaiškinkite, kodėl autorius sovietmečio knyginę kultūrą laiko iliuzine?

Tikrinami produkavimo gebėjimai, sunkumas – 43,63, skiriamoji geba – 32,29.

Mokinių atsakymai	Taškai	Komentarai
Nes nebuvo skaitymo kultūros ir nebuvo kritiško knygų vertinimo. Todėl gausus knygų skaitymas nerodė visuomenės išprusimo. ----- Knygos buvo deficitas, todėl žmonės jas gausiai skaitė, bet tai nepadėjo formuoti skaitymo kultūrai.	2	<i>Įvardyti abu aspektai: kaip situacija atrodo ir ji yra iš tikrųjų.</i>
Knyga nuvertėjo, vis mažiau jų imta pirkti, nebuvo skaitymo kultūros.	1	<i>Tinkamai įvardytas vienas aspektas – skaitymo kultūros nebuvimas.</i>
Knygos rodė kultūros skurdą. ----- Leido daugiau knygų, bet žmonės nustojo pirkti, pasirinkdami televizorių.	0	<i>Tekstas nesuprastas, nurodyta priešinga nei pateikiama tekste informacija.</i>

Mokymo procese reikėtų atkreipti mokinių dėmesį į tai, kad viena iš galimų atsakinėjimo į klausimus strategijų yra numatyti, už ką galėtų būti skiriami taškai. Jeigu klausimas įvertintas daugiau negu vienu tašku, mokinyš turėtų panagrinti pasakymą ir mėginti rasti paaiškinimo reikalaujančius aspektus. Pasitaikė ir visiškai netikslių atsakymų, iš kurių aiškėja, kad mokiniai visiškai priešingai

supranta minėtą teiginį. Taip atsitiko, matyt, dėl to, kad mokiniai pasakymą mėgino aiškinti neanalizuodami teksto visumos. Daliai mokinių galėjo būti neaiški žodžio *iluzinė* reikšmė ir iš konteksto jie nesugebėjo tos reikšmės suprasti.

5. Autorius teigia, kad pirmaisiais Nepriklausomybės metais sumažėjo knygų skaitytojų. Kokias dvi šio reiškinio priežastis jis nurodo?

Tikrinami reproduktivumo gebėjimai, sunkumas 80,38, skiriamoji geba – 20,0.

Mokinių atsakymai	Taškai	Komentarai
Išaugo knygų tiražai, jos tapo lengvai gaunamos; žmonės nesugebėjo atsirinkti. ----- Finansų stoka ir knygų gausa.	2	<i>Įvardytos dvi tinkamos priežastys, antroji įvardyta priežastis rodo, kad buvo suprasta teksto visuma.</i> ----- <i>Įvardytos abi priežastys, tiesiogiai pasakytos tekste.</i>
Leidyklos ėmė gausiai leisti knygas, todėl visų jų nusipirkti buvo neįmanoma. ----- Sovietmečiu skaitę žmonės nebežinojo atrankos kriterijų. ----- Dėl finansų stokos, dėl išgyvenimo, bejėgiškumo.	1	<i>Įvardyta viena priežastis – nebeliko knygų deficito.</i> ----- <i>Įvardyta viena priežastis – atrankos kriterijų nebuvimas.</i> ----- <i>Pirmoji atsakymo dalis teisinga, tačiau antroji nepakankamai paaiškinta, todėl lieka neaišku, ar mokinys tikrai suprato „išgyvenamo bejėgiškumo“ turinį.</i>
Knygos nebuvo pakankamai patrauklios skaitytojui. ----- Nes žmonės ėmė miegoti. ----- Pradėjus kurti lietuviškas leidyklas, nebeliko knygnešių.	0	<i>Tekste nėra įvardyta tokia priežastis.</i> ----- <i>Tekstas nesuprastas. Dalies atsakyme pateikiamos informacijos nėra tekste.</i>

6. Kokiam pozityviam knygų kultūros pokyčiui atsirasti susidarė sąlygos pirmaisiais Nepriklausomybės metais?

Tikrinami reproduktivumo gebėjimai, sunkumas 71,25, skiriamoji geba – 33,33.

Tarp pasitaikiusių neteisingų atsakymų paminėtini tie, kurie rodo, jog mokiniai visai nesuprato teksto arba neįsigilino į klausimo formuluotę (*Lietuva tapo laisva ir nepriklausoma; Žmonės pradėjo mokytis ir skaityti iš naujo*).

7. Ką autorius laiko sovietinio knygos kulto likučiais?

Šiuo klausimu tikrinti produkavimo (interpretavimo) gebėjimai. Klausimo sunkumas – 63,50, skiriamoji geba – 53,33. Skiriamoji geba rodo, kad klausimas gerai diferencijavo mokinius.

Iš neteisingų atsakymų matyti, kad kai kurie mokiniai nesugebėjo suprasti teksto ir sieti tekste pateikiamos informacijos (*Knygų skaitymas ir pirkimas; Tuos žmones, kurie dabar skaito knygas; Lietuviškų knygų spintų lentynos; Nemokėjimą skaityti lietuviškai*).

8. Kaip autorius vertina šiuolaikinę spaudą? Atsakymą argumentuokite remdamiesi tekstu.

Šiuo klausimu tikrinti produkavimo gebėjimai. Klausimo sunkumas – 63,0, skiriamoji geba – 40,0.

Mokinių atsakymai	Taškai	Komentarai
Neigiamai, spaudoje žodis yra praradęs meniškumą ir prisitaikęs prie nereiklaus skaitytojo.	2	<i>Įvardytas autoriaus požiūris ir pateiktas vienas argumentas</i>
Neigiamai. ----- Šiuolaikinė spauda autoriui yra primityvi, nemeniška.	1	<i>Įvardytas požiūris, bet neargumentuota.</i> ----- <i>Pateiktas vienas argumentas. Iš atsakymo formuluotės autoriaus požiūrį nesunku numatyti.</i>

Mokinių atsakymai	Taškai	Komentaras
Spauda kiekvienam prieinama. ----- Spauda nori kuo daugiau uždirbti iš žmonių.	0	<i>Neįvardytas požiūris, netinkamai argumentuojama.</i>

9.1. Kuo skiriasi sovietmečio ir dabarties skaitytojo situacija?

Šiuo klausimu tikrinti produkavimo gebėjimai. Klausimo sunkumas – 52,25, skiriamoji geba – 30,0. Norėdami atsakyti į šį klausimą mokiniai turėjo lyginti ir apibendrinti tekste pateiktą informaciją. Iš neteisingų atsakymų matyti, kad daliai mokinių sunkiai sekasi apibendrinti, skirti esmę ir detales (*Seniau reikėjo knygų ūkiui vesti, o dabar daržui tvarkyti; Dabar neskuba skaityti, nes po nakties nereikia grąžinti; Skaitytojų mažiau, bet vėl pradeda daugėti*).

9.2. Kuo panaši sovietmečio ir dabarties skaitymo kultūros situacija?

Šiuo klausimu tikrinti produkavimo gebėjimai. Klausimo sunkumas – 59,50, skiriamoji geba – 59,17.

Norėdami atsakyti į šį klausimą mokiniai irgi turėjo lyginti ir apibendrinti tekste pateiktą informaciją. Daliai mokinių buvo sunkoka išvelgti esminį dalyką, akcentuojamą visame tekste, – nekritišką knygų skaitymą, skaitymo kultūros nebuvimą. Iš neteisingų atsakymų matyti, kad dalis jų nesuprato klausimo esmės (*Svarbu ne žinios, o jų nuolatinis kišimas į galvą; Knyginės komercijos sėkmė*).

10. Įvardykite tekste minimus žinių pasaulio ypatumus, kurie turi įtakos šiandienos skaitymo kultūros formavimuisi.

Šia užduotimi tikrinti reproduktivumo gebėjimai. Klausimo sunkumas – 58,75, skiriamoji geba – 46,67.

Mokinių atsakymai	Taškai	Komentaras
Cenzūros nebuvimas, dažni pokyčiai. Žinių labai daug, jos greitai keičiasi, į jas sunku įsigilinti.	2	<i>Nurodyti du ypatumai: žinios necenzūruojamos, jos dinamiškos.</i>
Nuolatinis žinių kitimas. ----- Žinios neribojamos ir necenzūruojamos, užplūsta dideliu srautu.	1	<i>Nurodytas vienas ypatumas. ----- Pasakyti keli tą pačią mintį reiškiantys dalykai.</i>
Žinios nekonkrečios. ----- Knygos skaitomos paviršutiniškai, atstumia tai, kas gali pastatyti akistatą su tikrove.	0	<i>Nurodytas netinkamas ypatumas. ----- Klausimas nesuprastas, atsakyme kalbama visai ne apie žinių pasaulio ypatumus.</i>

11. Koku tikslu autorius mini tris knygų mugėje dalyvavusius garsius rašytojus?

Šiuo klausimu tikrinti produkavimo gebėjimai. Klausimo sunkumas – 44,0, skiriamoji geba – 38,33. Atsakymas į šį klausimą reikalavo analizuoti konkretų teksto fragmentą. Neteisingai atsakę mokiniai neįžvelgė teksto autoriaus pozicijos. Galima daryti prielaidą, kad mokiniai nesugebėjo pasiremti žiniomis apie pastraipos sudėtinį elementų paskirtį, t.y. jiems reikėjo paaiškinti, koku tikslu pastraipoje pateikiami pavyzdžiai (knygos skaitomos paviršutiniškai, nėra suformuota knygų skaitymo kultūra), todėl nurodė netinkamą šio pavyzdžio pateikimo priežastį (*Nei vienas iš jų nėra lietuvis; Užsienio knygų gražesni viršeliai; Visoje mugėje dėmesio verti buvo tik šie trys verti autoriai*).

12.1. Kodėl, autoriaus manymu, šiuolaikinėje lietuvių literatūroje vengiama kalbėti apie sovietmečio patirtį?

Šiuo klausimu tikrinti produkavimo gebėjimai. Klausimo sunkumas – 83,75, skiriamoji geba – 32,50. Klausimas nebuvo sunkus, tačiau pastebėtina, kad atsakydami į šį klausimą mokiniai (12 proc.) buvo linkę cituoti, – tai rodo, kad mokiniams sunku formuluoti mintis savais žodžiais. Ši problema yra aktuali jau ne pirmus metus. Klaidingai atsakę mokiniai akcentavo tai, kad sovietmečio patirtis nėra verta dėmesio ir ją reikia kuo greičiau pamiršti, kad sovietmetis rodė ne išprusimą, o skurdą ir kt.

12.2. Kaip autorius vertina tokią situaciją? Kokius argumentus jis pateikia?

Šiuo klausimu tikrinti produkavimo gebėjimai. Klausimo sunkumas – 44,92, skiriamoji geba – 45,0.

Mokinių atsakymai	Taškai	Komentarai
Vertina neigiamai. Jis teigia, kad tokiu būdu prarandama akistata su savimi, istorija, o tokia knyga galėtų padėti išsilaisvinti iš skausmingos patirties.	3	<i>Įvardytas požiūris ir pateikti du tinkami argumentai. Atkreiptinas dėmesys, kad atsakymų, už kuriuos buvo skirti trys taškai, rasta labai nedaug.</i>
Vertina neigiamai. Jis teigia, jog taip žmonės pamiršta save ir istoriją. ----- Vertina neigiamai, nes tai skatina pamiršti istoriją ir geriau susitaikyti su buvusią okupacija kaip įvykusių faktų. ----- Autorius teigia, kad tokiu vengimu yra pamirštama istorija, nesistengiama jos suprasti. Be to, autorius atkreipia dėmesį, kad sovietmečiu nepasirodė joks romanas apie tai, kas formavo mūsų visuomenę išstisus dešimtmečius.	2	<i>Įvardytas požiūris, pateiktas vienas argumentas. ----- Įvardytas požiūris, pateiktas vienas tinkamas argumentas. Antroji argumento dalis, nors ir nevisiškai tiksli, nepaneigia pirmosios. ----- Pateikti du argumentai, iš kurių galima numanyti autoriaus požiūrį.</i>
Taip bandoma išsivaduoti nuo tikrovės. ----- Vertina neigiamai.	1	<i>Pateiktas vienas argumentas. ----- Įvardytas tik požiūris.</i>
„Kai išgyvenamas alkis skatina griebtis bei į save grūsti bet ką“. ----- Žmonės anksčiau knygas pirkdavo kaip katalikai Bibliją, o dabar kaip niekam vertą daiktą.	0	<i>Visiškai nesuprastas klausimas.</i>

13. Autorius teigia, kad „knygų mugės sėkmė yra knyginės komercijos, o ne knygos triumfo pavyzdys“. Remdamiesi tekstu atsakykite, kokie skaitymo kultūros požymiai rodytų „knygos triumfą“.

Šia užduotimi siekta įvertinti produkavimo gebėjimus. Užduoties sunkumas – 34,63, skiriamoji geba – 51,25.

Mokinių atsakymai	Taškai	Komentarai
Žmonės turėtų skaityti meniškai vertingas knygas, kurios suteiktų dvasinį malonumą, priverstų susimąstyti, pervertinti gyvenimo prasmės klausimus.	2	<i>Nurodyti du tinkami požymiai.</i>
Tai, kad žmonės skaitytų meniškas knygas ir gebėtų jas tinkamai pasirinkti. ----- Jei žmonės gebėtų pasirinkti, ką verta skaityti, turėtų norą sužinoti tai, kas neįprasta.	1	<i>Nurodytas vienas požymis, antroji atsakymo dalis kartoja tą pačią mintį. ----- Nurodytas vienas požymis, antroji atsakymo dalis nepaneigia teisingos pirmosios.</i>
Internetui nepavyko išstumti popierinės knygos. ----- Kad skaitytojai vis daugiau perka knygų. ----- Susiformavusi skaitymo kultūra.	0	<i>Nesuprastas klausimas. ----- Nesuprasta teksto esmė. ----- Atsakyme pateikiama klausimo formuluotės dalis, neaišku, ar mokinys supranta, kas yra skaitymo kultūra.</i>

Atsakinėdami į šį klausimą net 12 proc. mokinių citavo.

14. Paaiškinkite pavadinimo prasmę.

Šia užduotimi tikrinti produkavimo gebėjimai. Užduoties sunkumas 19,88, skiriamoji geba – 33,33. Tai pats sunkiausias klausimas (plg. praėjusių metų testo analogiškos užduoties sunkumas – 37,13, skiriamoji geba – 52,50).

Pavadinimas buvo metaforiškas, todėl paaiškinti nebuvo lengva. Net 70 proc. mokinių į šį klausimą neatsakė arba atsakė neteisingai. Iš esmės formuluodami atsakymą mokiniai turėjo pademonstruoti, ar jie suvokė teksto prasmę ir ar sugeba šį supratimą tinkamai apibendrintai suformuluoti.

Mokinių atsakymai	Taškai	Komentarai
Nors knygų perkama ir skaitoma daug, tai nerodo, kad yra susiformavusi skaitymo kultūra. Susiformavusią apgaulę apibūdina žodis <i>klastos</i> . ----- Pavadinimas reiškia, kad knygų populiarumas nebūtinai reiškia visuomenės išprusimą ir skaitymo kultūros egzistavimą.	2	<i>Suformuluota aiški, apibendrinta mintis.</i>
Mums atrodo, kad esame išsivadavę nuo sovietinė knyginės kultūros, bet taip nėra. ----- Knyginės klastos yra metafora, kuri priverčia susimąstyti, ar visada knygos yra geros, ar visada atlieka savo funkciją. Tai nuoroda į teksto turinį.	1	<i>Nevisiškai aiškiai suformuluota mintis.</i> ----- <i>Iš atsakymo matyti, kad mokinys bando analizuoti teksto pavadinimą, bet nesugeba aiškiai, apibendrintai formuluoti savo minčių. Mokinys akcentuoja ne pavadinimo prasmę, o paskirtį.</i>
Knyga rašoma tam, kad sudomintų ir vardan komercijos. ----- Išgalvoti knygų turiniai. ----- Iš knygų galima visko tikėtis, t.y. knygos pavadinimą galima lengvai suprasti, o turinys sunkus. ----- Kad knygas pirktų, imamasi klatingų būdų, t.y. rengia parodas ir t.t. ----- Pavadinimas galėtų reikšti knygų paslaptis, užslėptus jausmus, mintis.	0	<i>Teksto pavadinimas nesuprastas.</i>

15. Įvertinkite, ar tinkamai parašyta teksto pradžia ir pabaiga. Atsakymą pagrįskite.

Šia užduotimi tikrinti produkavimo gebėjimai. Užduoties sunkumas – 54,0, skiriamoji geba – 60,83. Aukšta klausimo skiriamoji geba rodo, kad klausimas gerai diferencijavo mokinius.

Mokinių atsakymai	Taškai	Komentarai
Tinkamai, teksto pradžioje autorius formuluoja klausimus, o pabaigoje apibendrinama, atsakoma į iškeltus klausimus, tarsi pateikiama pagrindinė teksto mintis.	2	<i>Pagrįstai įvertintos abi struktūrinės teksto dalys.</i>
Taip, teksto pradžioje parašyti klausimai, kuriais autorius remsis rašydamas tekstą. Pabaiga verčia susimąstyti. ----- Taip, tinkamai, nes pradžia yra įžanga, o pabaigoje autorius formuluoja pagrindinę mintį, t.y. apibendrina. ----- Tinkamai, nes teksto pradžia ir pabaiga dera turinio aspektu.	1	<i>Pagrįstai įvertinta teksto pradžia. Pabaigos komentaras labai nekonkretus.</i> ----- <i>Pagrįstai įvertinta teksto pabaiga.</i> ----- <i>Nurodyta pradžios ir pabaigos dėmė. Atsakymui stinga konkretumo.</i>

Mokinių atsakymai	Taškai	Komentarai
Netinkamai, nes pradžioje kalbama, kad žmonės domisi knygomis ir mažai laiko leidžia prie interneto, o pabaigoje viskas atvirkščiai. ----- Taip, tinkamai, pradžia yra įžanga, o pabaiga apibendrinimas.	0	<i>Atsakyta neteisingai, mokinyms netiksliai formuluoja mintis.</i> ----- <i>Nenurodyti struktūrinių dalių požymiai. Pateikti sinonimai. Teigiama abstrakčiai.</i>

Iš atskirai analizuotų darbų matyti, kad ketvirtadalis mokinių nurodė pradžios ir pabaigos dermę, nedetalizuodami konkretesnių požymių. Tai rodo, kad mokiniai nesugebėjo bendrų teiginių pagrįsti konkrečiau teksto medžiaga. Kita vertus, dalis mokinių (apie 8 proc.) nurodė tik pačius bendriausius teksto struktūros požymius, tai rodo tik tai, kad mokinys apskritai žino, kas būdinga tekstui.

16. Nurodykite teksto žanrą.

Šia užduotimi tikrinti reprodukovimo gebėjimai. Užduoties sunkumas – 60,25, skiriamoji geba – 51,67 (palyginimui praėjusių metų analogiško klausimo sunkumas 41,5, skiriamoji geba 61,67). Darytina prielaida, kad šiais metais daugiau mokinių atkreipė dėmesį į teorinius stilistikos aspektus. Kaip tinkami buvo numatyti iš esmės du atsakymai – esė ir straipsnis, nors tikslesniu laikytinas *straipsnis*. Iš neteisingų atsakymų (pvz., *meninis, drama, epinis, epas, lyrika – esė, publicistinis*) matyti, kad dalis mokinių apskritai nesuvokia, kas yra žanras, painioja žanrus ir literatūros rūšis, žanrus ir stilius.

Iš atskirai analizuotų darbų matyti, kad net 15,5 proc. mokinių vietoj žanro nurodė stilių, net 13 proc. mokinių į šį klausimą visai neatsakinėjo. Tai rodo, kad klausimai, susiję su teksto raiška ir kalbotyros ir literatūrologijos žinių taikymu, mokiniams vis dar lieka sunkūs.

Kalbos užduočių analizė

Teste 50 proc. taškų skiriama už kalbos sistemos dalykų išmanymą bei gebėjimą taikyti turimas žinias. Kalbos užduotimis buvo tikrinami reprodukovimo (žinių taikymo) gebėjimai. Taip pat taisyklingos rašybos, skyrybos bei kalbos kultūros vartosenos gebėjimai (nors ir kitokioje kalbinėje situacijoje) vertinami tikrinant teksto interpretacijos darbus, ten raštingumo taškai skiriami už taisyklingą rašybą, skyrybą bei žodyno ir gramatikos taisyklingumą.

Pirmosios dvi kalbos užduotys buvo skirtos įvertinti mokinių turimas sintaksės žinias: pasirinkti tinkamą skyrybos ženklų paskirties aiškinimą bei gebėjimą parašyti reikiamus skyrybos ženklus. Skyrybos užduočiai pateikiamas tekstas sudaro galimybes patikrinti, kaip mokiniai geba taisyklingai skirti sintaksines konstrukcijas paisydami teksto prasmės.

1-oji užduotis (žr. Statistinės analizės 15 p.) – padėti trūkstamus skyrybos ženklus – mokiniams buvo viena sunkiausių, o skiriamoji geba ir koreliacija viena geriausių teste. Užduoties sunkumas – 32,25, skiriamoji geba – 65,11, koreliacija – 0,89.

Aptariant detalesnei analizei atrinktus darbus buvo kreipiamas dėmesys į šių sintaksinių konstrukcijų skyrybą: įterpinių, šalutinių sakinių, įsiterpusių į pagrindinį, išplėstinių pažyminių, sudėtinių bejungtukų sakinių, priedėlio skyrybą. Taip pat analizuoti nemotyvuotos skyrybos atvejai.

Eil. nr.	Pozicija	Visai nedaro klaidų (proc.)	Daro 1–2 klaidas (proc.)	Daro daugiau kaip 2 klaidas (proc.)
1.	Įterpiniai	14,75	40,00	44,50
2.	Išplėstiniai pažyminiai	33,75	57,00	8,50
3.	Priedėlis	66,50	30,75	2,00
4.	Šalutiniai sakiniai, įsiterpę į pagrindinį	19,75	49,75	29,75
5.	Sudėtiniai bejungtukiai sakiniai	69,25	29,00	1,00
6.	Nemotyvuota skyryba	14,25	17,75	67,25

Kaip matome iš pateiktos lentelės, geriausiai mokiniai skyrė priedėlius ir sudėtinius bejungtukus sakinius (2004 m. šios konstrukcijos buvo priskirtos prie prasčiausiai skiriamų). Manytina, kad mokytojai ir mokiniai daugiau dėmesio skyrė šių skyrybos atvejų analizei. Neblogai mokiniai skyrė ir išplėstinių pažyminių.

Daugiau problemų sukėlė įterpinių ir šalutinių sakinių, įsiterpusių į pagrindinį, skyryba. Šias konstrukcijas mokiniai prastai skiria kiekvienais metais. Viena iš priežasčių galėtų būti sintaksinio nagrinėjimo įgūdžių stoka.

Didžiausią nerimą kelia nemotyvuota skyryba, kai mokiniai rašo kablelius ten, kur jų nereikia. Dažniausiai mokiniai be reikalo skiria atskirus žodžius, pvz., *iš tiesų, iš tikrųjų*, laikydami juos įterpiniais. Tai leidžia daryti prielaidą, kad mokiniai tokiu atveju visiškai nenagrinėja sakinio.

Ši užduotis iš esmės patvirtino ankstesnių metų pastebėjimus: pirma, mokiniai skyrybos ženklus rašo neanalizuodami sakinių, antra, populiariausias skyrybos ženklas yra kablelis, vengiama rašyti brūkšnius (pvz., skiriant priedėlį, derinamuosius pažyminius ar bejungtuku ryšiu sujungtus sakinius), trečia, dvitaškis rašomas ten, kur jo nereikia (pvz., skiriant derinamuosius pažyminius po pažymimojo žodžio). Kita vertus, brūkšniais mokiniai linkę skirti įterptinius sakinius ir paprastos konstrukcijos įterpinius, nors šiais atvejais pirmenybė teiktina kableliams arba skliausteliams. Skyrybos ženklų pasirinkimas leidžia daryti prielaidą, kad mokiniai, intuityviai jausdami ar žinodami, kur reikia rašyti skyrybos ženklą, pasitenkina tuo žinojimu ir nemąsto, kuris skyrybos ženklas būtų tinkamesnis.

2-ojoje užduotyje (žr. Statistinės analizės 16 psl.) mokiniai turėjo paaiškinti, kas skiriama skaitmenimis pažymėtais skyrybos ženklais. Užduoties sunkumas – 35,69, skiriamoji geba – 34,38. Norint tinkamai atlikti šią užduotį, mokiniams reikėjo neblogai išmanyti įvairius sintaksės dalykus. Klaidų pobūdis rodo, kad dalis mokinių rinkosi atsakymą neanalizuodami sakinio, o tiesiog atsitiktinai.

Analizuodami pirmąjį sakinį (sunkumas – 19,75) mokiniai klydo pasirinkdami tikslinamąją būdo aplinkybę arba išplėstinę būdo aplinkybę kaip teisingą aiškinimą. Tik 19,75 proc. mokinių tinkamai pasirinko šalutinį sakinį. Mokiniai nepastebėjo atskiro gramatinio centro, o pasitenkino iškelę klausimą sakinio daliai.

Analizuodami antrąjį sakinį (sunkumas – 54,75) mokiniai painiojo vienuosies sakinio dalis su išplėstiniais dalyviniais pažyminiais: pamatę neveikiamąjį dalyvį *nežinoti* mokiniai nenagrinėjo iki galo sakinio ir nenustatė sakinio dalių vienuosies sakinio.

Analizuodami trečiojo sakinio skyrybą (sunkumas – 40) mokiniai neatpažino jungtuko, todėl net 48,75 proc. mokinių manė, kad sakinytis yra sudėtinis bejungtukis.

Analizuodami ketvirtąjį sakinį (sunkumas – 28,75) mokiniai turėjo atpažinti įterpinį, esantį sakinio pradžioje. Net 40 proc. mokinių minėtą konstrukciją laikė priedėliu. Tai rodo, jog mokiniai nežino priedėlio požymių arba nenagrinėja sakinio: keldami klausimus sakinio dalims, jie pastebėtų, kad minėta konstrukcija nėra sakinio dalis, todėl negali būti priedėlis.

Ši užduotis atskleidžia mokinių gebėjimus nagrinėti sakinį sintaksiškai. Pakankamai aiškios jos sąsajos su prieš tai aptarta skyrybos užduotimi: abi jos reikalauja išmanyti ne tik skyrybą, bet ir sintaksę. Šioje užduotyje pateikiami atskiri skyrybos variantai atskleidžia, kokių sintaksinių konstrukcijų mokiniai neatpažįsta, kiek jie remiasi sintaksine sakinio analize ir morfologine sintaksinių konstrukcijų raiška.

Dvi skyrybos užduotys tikrina tuos pačius gebėjimus. Aiškinant skyrybos ženklus (antroji užduotis) neišvengiama spėjimo galimybės, trijų iš keturių pateiktų sakinių skiriamoji geba ir koreliacija prastos (vieno net neigiama), du atvejai labai sunkūs, vienas vidutiniškas, tik vienas geras. Tai rodo, kad užduoties formulavimas yra problemiškas: pateikiami trys pasirinkimo variantai prastina skiriamąją gebą. Suprantama, kad pateikti dar vieną bent kiek prasmingą skyrybos aiškinimą beveik neįmanoma, todėl tokios užduoties prasmingumas teste yra diskutuotinas.

3-ioji užduotis (žr. Statistinės analizės 17 psl.) buvo skirta įvertinti mokinių taisyklingos rašybos įgūdžius. Po skyrybos užduoties ši užduotis buvo sunkiausia iš kalbos užduočių. Užduoties sunkumas – 44,69, skiriamoji geba – 63,37. Aukšta skiriamoji geba ir gera koreliacija (0,86) rodo, kad užduotis parengta tinkamai.

Aptariant detalesnei analizei atrinktus darbus buvo kreipiamas dėmesys į šių rašybos taisyklių taikymą: nosinių raidžių rašyba žodžių šaknyje, ilgųjų ir trumpųjų balsių rašyba, žodžių rašymas kartu ir atskirai, priešdėlių rašyba, linksnių galūnių rašyba. Geriausiai mokiniai rašė priešdėlius – visai klaidų nedarė 83 proc. mokinių. Kitų rašybos atvejų analizė pateikiama lentelėje.

Eil. nr.	Pozicija	Visai nedaro klaidų (proc.)	Daro 1–2 klaidas (proc.)	Daro daugiau kaip 2 klaidas (proc.)
1.	Nosinių raidžių rašyba žodžių šaknyje	19,50	52,75	27,25
2.	Ilgųjų ir trumpųjų balsių rašyba	12,25	33,75	53,50
3.	Žodžių rašymas kartu ir atskirai	28,75	53,50	17,25
4.	Linksnių galūnių rašyba	29,75	39,50	30,25

Kaip matome iš pateiktos lentelės, daugiausiai problemų kelia ilgųjų ir trumpųjų balsių ir linksnių galūnių rašyba. Ilguosius ir trumpuosius balsius mokiniai prastai rašo kasmet. Rašant kai kuriuos žodžius (*svilėšiai, potvynis* ir kt.) reikėjo taikyti konkrečią rašybos taisyklę, kitus žodžius (*ūmai, brūzgynų*) reikėjo taisyklingai išstarti. Taisyklingos tarties problema išlieka viena aktualiausių mokant ilgųjų ir trumpųjų balsių rašybos.

Nelengvi mokiniams žodžių rašymo kartu ir atskirai atvejai (ši tendencija pastebima kiekvienais metais) bei nosinių raidžių rašyba žodžių šaknyje. Nosinių raidžių rašyba, nors jai ir skiriama daug dėmesio, išlieka kaip viena aktualesnių problemų. Susidaro įspūdis, kad vis dar mokomasi atskirų žodžių rašybos, o ne sistemiško taisyklių taikymo.

4-oji užduotis (žr. Statistinės analizės 18 psl.) tikrino reprodukovimo gebėjimus ir buvo skirta įvertinti mokinių turimas kalbos kultūros žinias bei gebėjimą tas žinias taikyti konkrečioje situacijoje. Mokiniai turėjo atrinkti taisyklingus įvairių konstrukcijų variantus. Užduoties sunkumas – 20,70, skiriamoji geba – 40,58. Norėdami atlikti šią užduotį mokiniai turėjo pakankamai gerai išmanyti kalbos vartosenos normas.

Panagrinėjus mokinių atsakymus matyti, kad sunkumų jiems kėlė tik rečiau kalboje vartojami atvejai: neįprastos mokiniams taisyklingos konstrukcijos *permokėjau ko ne du litus* (teisingai atsakė 31 proc.), *per du litus* (teisingai atsakė 32,50 proc.), *bemaž du litus* (teisingai atsakė 40,50 proc.).

Pasitaikė keletas klaidingų variantų, kuriuos nemaža dalis mokinių laikė tinkamais: 42,75 proc. mokinių taisyklinga konstrukcija laikė *o tuo pačiu užsuksim*, o 51,25 proc. mokinių taisyklinga laikė konstrukciją *o taip pat*. Šios konstrukcijos labai dažnos šnekamojoje kalboje, todėl ir mokiniai jas įvertindami klįsta. Kita vertus, tai rodo, kad mokinių kalbos kultūros žinios nėra pakankamai tvirtos.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

1. Išanalizavus teksto interpretacijos darbus ir statistinę analizę, galima teigti, kad mokinių pasirengimas šiam egzaminui yra neblogas. Lyginant su ankstesniais metais, mokinių darbai, vertinant juos turinio ir raiškos aspektais, gerėja. Tai rodo, kad mokiniai geba suvokti meninį tekstą, jį analizuoti ir interpretuoti.

2. Mokiniams sunkiausiai sekėsi aptarti ir argumentuoti teksto meninę kalbą. Mokymo(si) procese reikėtų skirti daugiau dėmesio tam, kokią funkciją atlieka meninės raiškos priemonės konkrečiame tekste, t.y. kaip jos padeda atskleisti veikėjo/lyrinio subjekto vidinį pasaulį, veiksmo/vykimo situaciją ir kt.

3. Apie 30 proc. mokinių geba pasirinkti teksto skaitymo kryptį, aptarti struktūros elementus, juos susieti su teksto visuma. Tačiau kai kurie darbai parodė, kad daugiau dėmesio reikia skirti veikėjo/lyrinio subjekto, jo nuotaikos, erdvės, laiko kaitai aptarti, siejant su teksto prasme.

4. Temų, problemų ir vertybių analizė, gebėjimas tai susieti argumentuotai – vienas sunkiau aptariamų aspektų. Į tai vertėtų atkreipti dėmesį ir mokymo procese, nes dažniausiai nemotyvuotas išvadas lemia mokinių negebėjimas suvokti temą, problemą ir tekste teigiamas vertybes. Nuo to priklauso interpretacijos pagrįstumas ir kryptingumas.

5. Mokiniams vis dar sunku skaitomą tekstą motyvuotai sieti su kontekstu. Dalies mokinių darbuose labai dažnai apsiribojama tik konteksto įvardijimu, t.y. surašomos bendriausios teksto ypatybės, autoriaus kūrybos bruožai, kurie neturi nieko bendro su interpretuojamu tekstu. Reikėtų remtis tokiu kontekstu, kuris padėtų atskleisti teksto prasmę. Be to, juo turi būti remiamasi ne tik įžangoje, bet ir analizuojant pasirinktą tekstą.

6. Skaitant mokinių darbus pastebėta, kad daugiau nei trečdaliui mokinių sunku pasirinkti aiškia interpretavimo kryptį. Tai susiję su nepakankamu gebėjimu atidžiai skaityti tekstą ir analize pasinaudoti

interpretuojant. Mokymo procese būtina skirti daugiau dėmesio galimoms interpretavimo kryptims, motyvuotam jų pasirinkimui.

7. Analizuojant mokinių darbus raiškos *aspektais*, prieita prie išvados, kad mokiniai geriau skaido kuriamą tekstą pastraipomis, tačiau reikėtų atkreipti dėmesį į pastraipos vidinę struktūrą (teiginys–argumentai – apibendrinimas).

8. Statistiniai duomenys rodo, kad mokiniai sunkiai kuria rišlų tekstą logiška ir tinkamo stiliaus kalba, todėl mokymo procese reikėtų kuo daugiau dėmesio skirti:

- morfologinių formų (asmens, skaičiaus, giminės, laiko) derinimui;
- tinkamam sakinio dėmenų siejimui;
- minties aiškumui, tikslumui, logiškumui;
- žodžio vartojimui tinkama reikšme.

9. Teksto interpretacijos darbuose gausu citavimo klaidų: dažnai iškraipomas autoriaus tekstas (keičiamas laikas, linksniai; praleidžiami žodžiai), citata tik atkartoja teiginio mintį, logiškai nesiejama su teiginiu, teiginys grindžiamas keliomis citatomis, tačiau ne visos jos dera. Įžymių žmonių mintis ar kitus šaltinius, kurių mokiniai negali tiksliai pacituoti, derėtų persakyti vartojant įterptines konstrukcijas (anot autoriaus, pasak autoriaus ir kt.).

10. Raštingumo ugdymas neturėtų apsiriboti vien lietuvių kalbos pamokomis, per kitų dalykų pamokas turi būti ugdomas mokinių kalbinis jausmas, siekiama tikslingo ir taisyklingo žodžių vartojimo.

11. Rengiant egzamino užduotis reikėtų kreipti dėmesį į tai, kad būtų parenkami skirtingų epochų autorių tekstai, parankūs interpretacijai, įvairesnių ir mokiniams aktualesnių temų, neturėtų dominuoti pasirenkamųjų autorių kūriniai.

12. Išanalizavus testo užduočių mokinių atsakymus ir statistinius duomenis, paaiškėjo, kad teksto suvokimo užduotį mokiniai atliko pakankamai gerai.

13. Mokiniai geriau atsakė į klausimus, kurie tikrino skaitomo teksto turinio suvokimą, sunkesni buvo klausimai, kurie reikalavo aptarti teksto kalbinės raiškos dalykus. Tekstų kalbinės raiškos nagrinėjimui turi būti skiriama daugiau dėmesio.

14. Mokant suvokti skaitomą tekstą (ir grožinį, ir negrožinį) visada turėtų būti kreipiamas dėmesys į teksto temą, problemą, pagrindinę mintį, paaiškinami jų skirtumai ir sąsajos, išanalizuojami minčių formulavimo ir argumentavimo principai.

15. Sunku mokiniams buvo formuluoti mintis savais žodžiais. Mokymo procese reikėtų kuo daugiau dėmesio skirti pastraipos (kelių sakinių) apimties atsakymų formulavimui raštu. Tai aktualu ir aptariant teksto interpretaciją raiškos aspektu.

16. Sunkiausiai mokiniams sekėsi nusakyti teksto tikslą ir savais žodžiais paaiškinti pavadinimo prasmę. Dalis mokinių painioja teksto tikslą ir pagrindinę mintį.

17. Kad mokiniai galėtų sėkmingiau atlikti teksto suvokimo užduotį, juos reikėtų paakinti

- atidžiau panagrinėti klausimų formuluotes;
- atkreipti dėmesį į skiriamų taškų skaičių;
- visais atvejais, išskyrus tuos, kai prašoma išrašyti ar cituoti, atsakymus formuluoti savais žodžiais, perfrazuoti teksto mintis;
- vengti pernelyg bendrų formuluočių, stengtis formuluoti mintis taip, kad atsispindėtų teksto specifika;
- mokyti formuluoti mintis glaustai, logiškai, nuolat pasitikrinant, ar formuluotė neprieštarauja teksto prasmei, ar jos neiškreipia;
- atsakymų nerašyti šalutiniais dėmenimis. Tai aktualu ir rašant teksto interpretaciją;
- tinkamai vartoti kalbotyros bei literatūrologijos sąvokas.

18. Užduoties sudarytojai turėtų atkreipti dėmesį į klausimus, kurių žemoka skiriamoji geba. Analizė rodo, kad problemiška gali būti klausimo formuluotė, kai mokiniui neaišku, ko iš jo tikimasi, arba atsakymą į klausimą sunku pateikti savais žodžiais; arba problema gali būti nepakankamai apgalvotas vertinimas, kai teisingais atsakymais laikomi labai bendro pobūdžio teiginiai, iš kurių sunku spręsti apie realų mokinio vienų ar kitų dalykų išmanymą ar suvokimą.

19. Apibendrinus skyrybos ir sintaksinio nagrinėjimo įgūdžius tikrinančių užduočių rezultatus teste, galima teigti, kad sunkiausiai sekėsi skirti derinamuosius pažyminius po pažymimojo žodžio, įterpinius ir šalutinius sakinius. Tokios konstrukcijos dažnos mokinių rašto darbuose, todėl mokymo procese į tai reikėtų kreipti didesnę dėmesį.

20. Mažiau sunkumų mokiniams kėlė priedėlio skyryba, nors priedėlio skyryba visuomet buvo viena sunkesnių. Tikėtina, kad mokytojai atkreipė didesnę dėmesį į šios konstrukcijos skyrybą, todėl rezultatai pagerėjo. Tačiau teksto interpretacijos darbuose išlieka priedėlių po pažymimojo žodžio skyrybos problema.

21. Mokiniai nėra išsiugdę pakankamų sintaksinio nagrinėjimo įgūdžių, tai lemia didžiąją dalį skyrybos klaidų, atsiranda nemažai nemotyvuotos skyrybos atvejų ne tik atliekant kalbos užduotis, bet ir rašant teksto interpretaciją.

22. Dviejose skyrybos užduotyse buvo pateikti skirtingi pavyzdžiai (rišlus tekstas ir atskiri sakiniai) bei tikrinti tie patys mokinių gebėjimai. Pastebėta, kad mokiniai nesugeba sistemingai taikyti tų pačių taisyklių. Siekiant išugdyti tvirtus mokinių įgūdžius, mokymo procese reikia atlikti užduočių, reikalaujančių sintaksinio nagrinėjimo ir sintaksinių konstrukcijų morfologinės raiškos analizės.

23. Skyrybos užduotis, prašanti paaiškinti padėtus skyrybos ženklus, kelia abejonių dėl galimybių tobulinti jos formuluotes. Todėl užduočių rengėjams siūlytina pamąstyti apie šios užduoties buvimo teste prasmingumą.

24. Nors žodžių rašymas kartu ir atskirai ir ankstesniais metais per egzaminus jau buvo tikrinamas, šiems dalykams mokiniai skyrė nepakankamai dėmesio ir rezultatai nėra geresni negu 2004 metų. Tas pat pasakytina ir apie ilgųjų bei trumpųjų balsių rašybą žodžių šaknyse.

25. Rašybos problemų vis dar kelia nosinių raidžių rašyba žodžių šaknyje ir linksniuojamųjų kalbos dalių galūnių rašyba. Tai kelia nerimą, nes šių taisyklių, kaip ir kitų rašybos taisyklių, taikymo įgūdžiai formuojami viso ugdymo proceso metu, tačiau rezultatai negerėja. Manytina, kad ugdymo procese turėtų atsirasti korekcijų formuojant rašybos įgūdžius.

26. Kalbos kultūros užduotis sudaro galimybes mokiniams apsvarstyti savo pasirinkimą, t.y. taikyti kalbos normas. Pastebėtina, kad mokiniai mažai klęsta, jeigu reikia pasirinkti dažniau vartojamas konstrukcijas.

1 pavyzdys. Mokinio išvelgta ir pakankamai rišliai aptarta viso kūrinio problematika, tačiau mažai dėmesio skirta ištraukos interpretacijai. Nesilaikoma teksto komponavimo principo: neišlaikytos įžangos ir pabaigos proporcijos, įžangą sudaro trys pastraipos.

Šatrijos Ragana „Sename dvare“

Šatrijos Raganos kūryba, prasiveržusi XX amžiaus pradžioje, pagrįsta skvarbaus žvilgsnio į dvasinį pasaulį, žmogiškumo, nuoširdumo ir jautrumo principais. Rašytoja užauginta dvaro kultūros, todėl jos apysaka „Sename dvare“, sukurta prisimenant vaikystę, artimuosius, atskleidžia dvaro gyvenimą, jo paslaptis, turtingą ir skurdų „pasaulį“. Pagrindinė apysakos erdvė – senas dvaras, o laikas – vaikystė. Įvykiai čia svarbūs tiek, kad padėtų atskleisti jausmus, vidinius išgyvenimus.

Apysaka „Sename dvare“ – žymiausias Šatrijos Raganos kūrinys. Visas dėmesys skiriamas žmogaus vidiniam pasauliui, jausmams, harmonijos ieškojimui. Pagrindinė apysakos veikėja – mamatė – švelni, mylinti mama, visų nuskriaustųjų užtarija, namų šilumos saugotoja. Ji, įkalinta tarp merdinčio dvaro sienų, nesijaučia laiminga, neprisiverčia tobulai rūpintis buitimi, kuri, jos nuomone, yra toli gražu ne svarbiausia, o paviršutiniška gyvenimo dalis. Svarbiausia mamatei vidinė harmonija, savęs supratimas, pagalba tiems, kurie jos negauna iš artimųjų. Nesulaukdama pakankamai supratimo ir palaikymo iš savo vyro Liudviko, nepritapdama prie „sulenkėjusio“ dvaro aukštuomenės, apsimetanti kultūros saugotoja (iš tiesų esančiais lėbautojų minia), mamatė savo meile, turtinga ir pasakišką jausmų pasaulį atskleidžia savo vaikeliams, ypač dukrelei Irkai, kuri yra tarsi pačios mamatės sielos veidrodis.

Apysaką sudaro dvi dalys: pirmoje įvykiai regimi ir vertinami vaiko – Irkos – akimis, ir antroje, „Mamatės užrašuose“ – atskleidžiami mamatės. Šioje ištraukoje iš „Mamatės užrašų“ atskleidžiami sudėtingi, prieštaringi, bet kartu labai pakilūs ir turtingi mamatės jausmai, išgyvenimai, jos bandymai įminti amžinybės paslaptį. Šatrijos Ragana – pirmoji lietuvių rašytoja, kūryboje panaudojusi dienoraščio motyvą. Toks rašymas padeda sukurti daug asmeniškų ir artimesnių ryšių su veikėjais. Dienoraštyje mamatė viską išsako atvirai. Tai – būdas atsikratyti ramybės neduodančių minčių naštos. Dienoraštis – išpažintis sau: išsakytos mintys tikros, nuoširdžios, neuždangstytos prisitaikymo, veidmainiškumo kauke. Sudėtinga kelionė sielos labirintais yra svarbiausia apysakos idėja.

Noras įtikti šeimai ir padėti vargstantiems – du nesuderinami mamatės troškimai. Jai nuolat tenka kovoti už savo įsitikinimus, ginti savo susikurtą trapų pasaulėlį. Ji nuolat rūpinasi kitais: „Antrą puokštelę padėjau senajam Jakštui. Niekas jo kapu nesirūpina“. Nesulaukdama supratimo, ji pasineria į vienatvę, savo susikurtą ir akyklai saugomą pasaulį, kur svarbiausia yra ramybė, harmonija ar bent jau mėginimai tai sukurti: „Mėgstu vaikščioti po kapines. Niekur kitur tokia ramybė nevaldo mano sielos, kaip čia, toje ašarų vietoje“. Pačios mamatės gyvenimas lydimas ašarų, vidinės kančios ir netolerancijos. Tai, kas jai svarbiausia, nerūpi kitiems: „Sukultos viltys, sugriauti sumanymai, neištarti žodžiai, neišgertos taurės, neišdainuotos dainos...“

Stovėdama kapinėse mamatė prisimena Biblijos motyvą: „Iš dulklės į dulkę...“ (Šventasis Raštas dažnai cituojamas visoje apysakoje). Atsiranda du pasauliai: gyvųjų ir mirusiųjų. Mirusiųjų pasaulis niūrus ir skurdus: „Ir kiekviena ta dulkių sauja po kiekvienu kauburėliu – visas pasaulis pats savyje, vienintelis, kokio nebuvo ir nebus“. Gyvųjų pasaulis šviesus, skaidrus, spalvingas, judrus: „O viršum jų žydi ir kvėpia gėlės, paukšteliai čirena ir siaučia...“ Bet mamatės viduje tūnantis nusivylimo spindulys tą ribą tarp spalvingo gyvųjų ir niūraus (pilka pelenų spalva) mirusiųjų pasaulio sunaikina: „Gėlės, paukščiai, pušys, kurie šiandien yra, o rytoj nebebus“. Suvokus pasaulio trapumą ir laikinumą, atsiranda suvokimas, kad ir pati mamatė, šio trapaus pasaulio dalelė, yra tik laikinas pakeleivis besisukančiame amžinybės rate: „Ir aš, čia vaikščiojanti <...> taip pat rytoj nebebūsiu“.

Atsiradęs trapumo ir laikinumo jausmas mamatės negąsdina, tiesiog nustebina, kad ji – „dulkelė“, „pelenas“ – gali taip giliai jausti amžinybės galią: „Iš kur manyje, pelene ir dulkėje tarp pelenų ir dulkių, tas amžinybės jausmas?“ Žodžiai „tarp pelenų ir dulkių“ – užomina, kad mamatė suvokia save esant išskirtinę, jautresnę, mąstančią ir kenčiančią giliau negu kitos „dulklės“ – ją supantys žmonės. Mirtis pasakiškame mamatės pasaulyje nebaugina, o „veda už stebuklingos uždangos, kur sėdi paslaptis“. Patirti sielos pilnatvę – pasiekti paslaptį, bet greičiausiai pati kelionė į amžinybę ir yra svarbiausia vertybė, jėga priverčianti jausti ir patikėti stebuklais.

Apysakoje „Sename dvare“ rašytoja atskleidė stebuklingą, nepaprastai turtingą žmogaus vidinį pasaulį, neliko pastebėta net mažiausia sielos kertelė. Jautri pačios rašytojos prigimtis, emocionalus žvilgsnis į aplinką padėjo sukurti vertingą kelionę po naują, pasakišką jausmų ir neribotų galimybių pasaulį.

2, 3 pavyzdžiai. Interpretuojami kūriniai iš esmės suvokti, mokiniai aiškiai samprotauja, tikslingai remiasi ne tik tekstu, bet ir kontekstu. Žinoma, interpretacijose yra taisytinių raštingumo, stiliaus dalykų.

M. Martinaitis. KUKUTIS NORI PAMATYTI TĖVYNĘ

analizė — interpretacija

M. Martinaičio „Kukutis nori pamatyti tėvynę“ buvo sukurtas Lietuvos sovietinės okupacijos metais, kad žmogui buvo pasakyta, kas yra teisinga, o kas - ne, kada buvo netoleruojamas, draudžiamas žmogaus mąstymas, prieštaraujantis komunistinei ideologijai. Komunistinio realizmo idėjoms ėmė priešintis eilėraštis: čia pirmiausia buvo užrašyti ir užkoduoti Lietuvos žmonių siekiai ir troškimai, lietuvių tautos tragizmas. Laisvės šauksmą išgirstame ir šiame M. Martinaičio eilėraštyje.

Kažkada M. Martinaičio prašė apibūdinti Kukutį. Poetas pasakė, kad tai neįmanoma, nes priskyrus jam vienas ar kitas savybes, Kukutis nebebūna Kukučiu. Tačiau yra kelios savybės, priskirtinos Kukučio kalbai; tai - naivumas, kvailumas, paradoksalumas (personažas pats sau prieštarauja). Tačiau giliau pažvelgęs supranti, kad po „naivia ir kvaila“ kalba slepiasi kita, gilesnė ir be galo svarbi mintis.

Taigi eilėraštis parašytas ezopine (užšifruota) kalba, ir iš pirmo žvilgsnio kūrinio mintys atrodo absurdiškos: „Taip ilgai nemačiau tėvynės./ dirbdamas po laukus, taisydamas šiaudinius stogus“. Eilėraščio herojus, turėdamas tiesioginį (lytėjimo) santykį su tėvyne, jos vis dėlto nemato. Galbūt toks paradoksas nusako tėvynės sąvokos dvilypumą: Kukutis dirba tėvynės (SSRS) laukus, tačiau jis nesutinka, kad tai jo tėvyne. Jo manymu, tėvyne - tai maža Lietuva. Lauky, šiaudinių stogų (Lietuvos kaimo simboliu) sustiprina tėvynės sąvokos dvilypumo jausmą.

„Taip gyvenimas nedavė laiko./ temdydamas akis it galvojimą“ - beveik nepaslepta užomina į sovietinę propagandą, „galvojimo temdymas“ - siekis sunaikinti žmogaus asmenybę, paversti jį didelės totalitarinės mašinos sraigteliu. „Temdyti akis“ - neleisti jausti, matyti pasaulio, susidaryti savo nuomonę apie jį (akys - vienas svarbiausių jutiminių organų). 3 ir 4 II-osios strofos eilutės primena tai, jog SSRS visi būtinai turėjo dirbti. Už bedarbybę net buvo areštuojama.

III-iam posmelyje minimas SSRS susiformavęs sluoksnis - nomenklatura (geriau už kitus, paprastus darbininkus, gyvenantys žmonės). Jie greit važiuoja (gauna gerų mašinų), daug pasigardžiuodami valgo (gauna deficitinių maisto produktų). Taigi - pamink savo idealus, savo vertybes, prisitaikyk prie antihumaniškos sistemos ir tavo materialus gyvenimas pagerės. Bet tavo žodžiai apie tėvynę netapo gražesni. SSRS netaps tavo tėvyne, kad ir kaip stengtumeisi. „Dirbau ir dirbau./ Net savo minčių nesuprasdamas“ - kartojamas darbo motyvas, ta pati mintis: dirbti ir nemąstyti. Darbe nemąstanti visuomenė - žviesus komunizmo rytojus? „Norėjau bent užsidirbti sekmadienį./ kad galėčiau galvoti“ - nuskamba žmogaus noras mąstyti, siekis netapti mašina, nužmogėti (sugebėjimas mąstyti išskiria žmogų iš likusio pasaulio).

Paskutiniame posmelyje dar kartą nuskamba žodis „laisvai“ („laisvą, uždirbtą sekmadienį“, „laisvai pasidėjęs ant žemės rankas“ - perfrazavus: „padėjęs rankas ant LAISVOS žemės“). Kukutis gali mąstyti - būti žmogumi, asmenybe, o ne nužmogintu SSRS piliečiu.

„Taip nieko daugiau neuždirbau/ ir taip nieko daugiau neturiu./ kad jau nebenoriu turėti“ - žodžio „niekas“ priešdėlio „ne“ kartojimas (nieko neuždirbau, nieko neturiu, nebenoriu) hiperbolizuoja vienintelio Kukučio noro - pamatyti tėvynę - svarbą.

Eilėraščio forma - monologas. Lyrinis herojus šneka paprasta buitine kalba: „kaip ilgai nemačiau“, „taip gyvenimas nedavė“, „kai baigsiu visus savo darbus“. Po šia kalba paslepti egzistenciniai klausimai. Per buitį - į būtį.

Eilėraštyje nėra griežto ritmo, vadinasi, svarbu ne žodžių sąskambis, o jau išreikšta mintis, iškeltos idėjos, klausimai.

Eilėraštyje dukart nuskamba užomina į platesnį kultūrinį kontekstą (konkrečiau - biblinį): visą laiką dirbti, o ilsėtis - sekmadienį (iš Senojo testamento žinoma, jog Dievas šešias dienas kūrė pasaulį, o septintą - ilsėjosi). Galbūt šiame eilėraštyje tas šešių dienų darbas galėtų būti aliuzija į viso tikslo - Laisvos Nepriklausomos Lietuvos - siekimą? Kūrimas - tai dieviškoji savybė, kurią turi ir žmogus, savybė, išskirianti žmogų iš viso likusio pasaulio. Kūryba - tai laisvė, kurią varžė komunistinė ideologija. Taigi šešias dienas dirbkime vandan to, kad septintą dieną išvystume laisvą Lietuvą.

3 pavyzdys.

Šatrijos Ragana „Sename dvare“

Šatrijos Ragana – XX a. lietuvių rašytoja neoromantinė. Savo kūrinuose ji nagrinėjo žmogaus būties klausimus, gilinosi į filosofines problemas. Šatrijos Ragana buvo dvaro kultūros atstovė, todėl ir jos kūriniai pasižymi intelektualiu išsilavinusio žmogaus požiūriu į gyvenimą, vaizdinga, emocinga, meninių priemonių gausa pasižyminti kalba. Savo romane „Sename dvare“ rašytoja tokiu stiliumi vaizdavo iki tol neatsleistą moters pasaulį ir jos gyvenimo suvokimą.

Šioje ištraukoje, paimtoje iš „Mamatės užrašų“, aiškiai juntamas moteriškas požiūris į gyvenimą. Dienoraščio forma leidžia vaizduoti pačius intymiausius moters išgyvenimus, jos mintis ir apmąstymus. Todėl jau nuo pirmų ištraukos eilučių ima ryškėti žmogaus asmenybė: akcentuojamas jos, ne tik kaip motinos („Šiandien su vaikais nunešėme rudens gėlių vainiką ant Liudviko tėvų kapo ir astrų puokštelę Kazelei“), bet ir kaip bendruomenės narės ir jautraus žmogaus („Antrą puokštelę padėjau senajam Jakštui. Niekas jo kapu nesirūpina“) vaidmuo. Taip pat šioje ištraukoje parodomas mamatės santykis su aplinka. Ji, kaip ir senosios mitinės pasaulėjautos žmogus, mėgsta vaikščioti po kapines. Tačiau taip ji ne tik lanko artimųjų kapus, bet ir sugeba šioje aplinkoje išgyventi ir atrasti save („Niekur kitur tokia gili ramybė nevaldo mano sielos, kaip čia, toje ašarų vietoje“). Kapinėse ji atsiduria akistatoje su būtimi, aplinka pažadina jos išgyvenimus („Taip įvaizdžiai stovi prieš akis nepastovumas visų žemės daiktų, tas amžinasis faktas, kad viskas tik irios formos ir nykstantieji šešėliai“). Šaukiamieji sakiniai („Kaipgi kvaila ir juokinga iš visų jėgų kibtis į irias formas ir nykstančius šešėlius!“) tik dar labiau išryškino žmogaus emocinį susijaudinimą ir išgyvenimų stiprumą. Taigi šioje ištraukoje mamatė ryškinama kaip neeilinė, jautri ir stipriais išgyvenimais pasižyminti asmenybė.

Taip pat šioje ištraukoje parodoma, kaip per aplinką, jos detales žmogus pajunta būti ir išgyvena jos problemas. Kapinių aplinka priverčia mamatę susimąstyti apie savo gyvenimą ir vietą šioje žemėje. Išvardinimas („Sukultos viltys, sugriauti sumanymai, neištarti žodžiai, neišgertos taurės, neišdainuotos dainos...“), nutylėjimas („Puvėsiai, dulkės, pelenai...“) rodo, kaip stipriai paveikia suvokimas, kad viskas yra laikina. Mamatė supranta kad visas gyvenimas tėra akimirka. Jai gaila, kad visas grožis (kvepiančios gėlės, čirenantys ir siaučiantys paukšteliai, senos pušys, kurios jai atrodo lyg motinos) kažkada išnyks („Gėlės, paukščiai, pušys, kurie šiandien yra, o rytoj nebebus“). Taip pat ji suvokia, kad ir pati tėra laikina pasaulio dalis („Ir aš, čia vaikščiojanti ir apie visa tai mąstanti, taip pat rytoj nebebūsi“). Taigi čia akcentuojamas jautrios sielos žmogaus sugebėjimas per aplinką išgyventi būti ir pajusti gyvenimo laikinumą.

Tačiau net ir suvokusi savo ir viso gyvenimo laikinumą, supratusi Biblijos tiesą, kad dulke gimė, dulke ir pamirs, ji sugeba išvelgti amžinybės grožį („... > jaučiu savyje galią nepabaigiamąją ir nepraeinamąją, kuri visus tuos išbarstytus po pasaulį atomus kada nors vėl surinks į tą patį pavidalą, amžiną, vienintelį, kokio nebuvo ir nebus“). Amžinybę ji įsivaizduoja lyg antikos deivę („Ir ateina Sejeja mistiškomis šarmingomis akimis, blankiu veidu ir slaptiną šypsena...“), lygina ją su už stebuklingos uždangos (lyg koks dievas) sėdinčia paslaptimi. Mamatė supranta, kad mirtis yra būtina, kad tik ji leidžia įvertinti gyvenimo ir net akimirkos grožį, priverčia susimąstyti apie save ir savo paskirtį žemėje („Ak ne! mirtis nėra baisi. Tai juokas, pasislėpęs už ašarų, džiaugsmas – už sopulių, tai baltažiedžio žiedas po sudžiūvusiais lapais“). Taigi ištraukoje akcentuojama, kad per aplinkos grožio išgyvenimą ir mirties pajutimą ateina amžinybės džiaugsmo suvokimas.

Šatrijos Ragana, pasitelkdama intelektualios, jausmingos, išsilavinusios rašytojos požiūrį, sukūrė moters paveikslą, padėjusį iš kitos, moteriškosios, pusės pažvelgti į gyvenimą, būties problemas. Jos kūryba, turėjusi ir neoromantizmo, ir impresionizmo bruožų, vaizdavo sudėtingą ir intymų moters pasaulį, iki tol labai mažai atskleistą lietuvių literatūroje.

4 pavyzdys. Šiame darbe dominuoja abstraktūs samprotavimai, kurie nepagrindžiami kūrinio menine prasme. Sakiniuose daug tuščiažodžiaujama.

Marcelijaus Martinaičio eilėraščio „Kukutis nori pamatyti tėvynę“ interpretacija

Savitas XX a. Lietuvos poetas, išsilygęs save iš kitų to meto poetų, sukurtu fantastišku nerealiu eilėraščių personažu — Kukučiu, bei būdingu poeto eilėraščiui santykiu su žmogumi realiame gyvenime ir perkeltine prasme paminėtu eilėraštyje. Nors veikiantis personažas išgalvotas, pastebime kūrinio tendencijų vyravusių Lietuvoje, o taip pat ir neblėstantį atsidavimą Tėvynei bei tikrųjų dvasinių vertybių išskėlimą.

Eilėraščio pradžia — lyrinio subjekto keliamas klausimas skaitytojui: „-Jaip ilgai nemačiau tėvynės“. Žodžiai pradedami tiesiogine lyrinio „aš“ kalba yra pagrindinis eilėraščio pamatas, ant kurio statoma visa eilėraščio prasmė. Norėtusi paminėti, kad tokia svarbi pirmoji eilėraščio eilutė — tai sekančių trijų strofų išvada, nes pastarosios leidžia mums suprasti eilėraščio problematiką iškeliamą minėtu klausimu.

Visas eilėraštinis, o tiksliau, jo erdvė — dinaminė, greita, judanti, aktyvi ir monotoniška. Jaip pat galėtume įvardinti ir dar vienu bruožu — buitine, bet priverstinai, nes vyrauja darbas ir poilsis, paprasto žmogaus gyvenimo vaizdai. Priverstinumą galima aiškinti istoriškai siejant eilėraščio parašymo laiką su realiu to meto laiku. Lietuvos likimas buvo buvęs sovietinės valdžios rankose, taigi gal ir galima daryti išvadą apie lyrinio subjekto darbą tėvynėje, kuri jam nepriklauso.

Kalbant apie eilėraščio laiką, tai jis ištęstas, vyraujantis laiko motyvas — ilgas. Su laiku taip pat sietinas ir lyrinio subjekto gyvenimas ir problematika. Gyvenimo sąvoka eilėraštyje primityvi, nes tai tik darbas. Jam nesuteikiamas geras atspalvis ir tai paminima: eiti kur nors, daryti ką nors. Šiuos žodžius galima įvertinti kaip darbo nereikšmingumą, jo atlikimas tolygus prievolei.

Eilėraštyje yra priešingybių, jos emociškai paryškinamos, atsiranda apgaulės kaukė: „kad gražesni būtų žodžiai apie tėvynę“. Jau perskaitę kūrinio pradžią, suprantame, kokių pamatu statoma toji tėvynė: atsidavusių — darbu, o apsimetėlių — apgaulė, gražiais žodžiais.

Tikrųjų vertybių sistema atsiskleidžia tolesnėse eilutėse: „Dirbau ir dirbau, net savo minčių nesuprasdamas. Lyrinis subjektas dirbo dėl vieno tikslo — Tėvynės, ir nepaisė savo asmeninių interesų. Tai tikrųjų, o ne materialinių vertybių vaizdas: atsidavimas, meilė, tikėjimas. „Dirbau ir dirbau“ - parodo ilgumą, tęstinumą, kad skaitant susidaro įspūdis apie alinantį veiksmą, lydėjusį lyrinį subjektą per visą eilėraščio laiką.

Norėčiau paminėti ir eilėraščio skyrybą: „net savo minčių nesuprasdamas — norėjau bent užsidirbti sekmadienį“. Brūkšnio parašymas akcentuoja absurdą ir nepakenčiamas eilėraščio erdves sąlygas. Sprendžiant gyvenimišku ir biblijiniu požiūriu sekmadienis yra poilsio diena o lyrinis subjektas nori mąstyti, suprasti — kodėl visas šešias dienas jis elgėsi lyg nesavas, vadovavosi kitų primestomis mintimis?

Neigiamai nuteikia paskutinė eilėraščio strofa, kuri visą laiką eilėraštyje vyravusiai darbo beprasmybei įneša pabaigos spalvą. Galbūt tai netiesioginė užuomina apie mirtį: „Kai baigsiu visus savo darbus“. Žmogus visą savo gyvenimą dirba, juda — iki paskutinio atodūsiu, o paminėtoje citatoje įsižiebė priešingybė gyvenimui. Paskutinės strofos laikas — būsimasis. Šiuo laiku reiškiamas lyg svajonė, tikslas. Kai rankos nebus supančiotos netikrumu, kitų duota pareiga, atgims tikrosios vertybės: žmogaus vieta gyvenime, tikslas, būties trapumas. Ir tikrai paskutinė eilėraščio eilutė — pasidavimas lemčiai dėl tikslo atidavus visą savo gyvenimą, bet jo nepasiekus: „kad jau nebeneriu turėti“. Koks žmogus nebeneriu turėti — tai poeto palikta gili prasmė kūrinio žodžiuose.

Skaitydami šį eilėraštinį, manau, kiekvienas turėtų suprasti, kokia stiprybė ir atsidavimas gali glūdėti mummyse, kai dėl savo tikslo, šviesaus rytojau galime atiduoti save. Nors eilėraščio lyrinis subjektas nėra glaudžiau susijęs su realiu gyvenimu, bet verčia prisiminti dėl ko gyvename, tikime. Tokiais paprastais žodžiais Marcelijus Martinaitis tikrai norėjo įteigti tai, kas mums turi didelę prasmę.